

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Αρμόδια: Δρ. Βασιλική Μπώλου
Βοηθός Συνήγορος του Καταναλωτή

Εισηγήτρια:

Δρ. Ζέτα Θεοχαροπούλου

Ειδική Επιστήμονας

E-mail: gtheocha@synigoroskatanaloti.gr

Αθήνα, 20 Ιανουαρίου 2009

Αριθ. Πρωτ. : 99

ΠΡΟΣ:

1. Χ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

2. Α, Β, Γ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΝΤΕΣ

ΚΟΙΝ.:

1. Τράπεζα της Ελλάδος

Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος

Αμερικής 3

10250 Αθήνα

2. Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Αμερικής 21Α

10672 Αθήνα

ΕΓΓΡΑΦΗ ΣΥΣΤΑΣΗ

(Άρθρο 4 παρ. 5 ν. 3297/2004)

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων μας, κατ' άρθρο 4 παρ. 5 του ν. 3297/2004 (ΦΕΚ 259 Α'), με σκοπό τη συναινετική επίλυση της διαφοράς που ανέκυψε, κατόπιν της από 19.02.2008 αναφοράς των Α, Β, Γ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΝΤΩΝ (αριθ. πρωτ. εισερχ.

459Α), μεταξύ των εν λόγω καταναλωτών και της Χ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ, σας αποστέλλουμε την παρούσα για να σας γνωρίσουμε τα κάτωθι:

Κατόπιν ενδελεχούς ελέγχου του φακέλου της υπό κρίση διαφοράς και μετά τη συνάντηση προς επίτευξη συμβιβασμού που έλαβε χώρα στα γραφεία της Αρχής, στις 10.07.2008, διαπιστώνουμε τα ακόλουθα:

Α. ΙΣΤΟΡΙΚΟ

1. Η Ανεξάρτητη Αρχή «Συνήγορος του Καταναλωτή» δέχθηκε στις 19 Φεβρουαρίου 2008, την αναφορά των Α, Β, Γ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΝΤΩΝ, στην οποία δόθηκε ο αριθ. πρωτ. 459Α. Με το από 07.03.2008 (αριθ. πρωτ. Β/1642) έγγραφό μας διαβιβάστηκε στη Χ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗ ΤΡΑΠΕΖΑ η παραπάνω αναφορά και ζητήθηκε να εκθέσει τις απόψεις της. Πράγματι, με το από 14.05.2008 έγγραφό της, το οποίο έλαβε αριθ. πρωτ. Β/3780/26.05.08, η Χ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗ ΤΡΑΠΕΖΑ εξέθεσε τις απόψεις της. Στη συνέχεια, με το υπ' αριθμ. πρωτ. Β/2931/15.05.2008 έγγραφο, οι καταγγέλλοντες προσκόμισαν στην Αρχή έγγραφο με συμπληρωματικά στοιχεία το οποίο διαβιβάστηκε στη Χ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗ ΤΡΑΠΕΖΑ με το από 26.05.2008 (Β/3780) έγγραφό μας. Τελικά, με το από 04.06.2008 (αριθ. πρωτ. Β/4200) έγγραφό μας, κλήθηκαν τα εμπλεκόμενα μέρη να προσέλθουν για την επίτευξη συμβιβασμού στις 10 Ιουλίου 2008, ημέρα Πέμπτη και ώρα 11.00 π.μ. στα γραφεία της Αρχής όπου υπογράφηκε Πρακτικό Συνάντησης με αριθμ.πρωτ. Β/4966/10.07.2008 από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, με το οποίο δεσμεύτηκε η Χ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗ ΤΡΑΠΕΖΑ να επανεξετάσει την περαιτέρω μείωση των εξόδων τροποποίησης των δανειακών συμβάσεων και να απαντήσει στο Συνήγορο του Καταναλωτή μέχρι τις 25 Ιουλίου 2008. Έκτοτε δεν λάβαμε καμία απάντηση.

2. Ειδικότερα, στην ως άνω έγγραφη καταγγελία τους, οι Α, Β, Γ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΝΤΕΣ, που υπηρετούν (...), αναφέρουν ότι είχαν συνάψει, το 2005 οι δύο πρώτοι και το 2006 ο τρίτος εξ αυτών, συμβάσεις στεγαστικού δανείου από την εν λόγω Τράπεζα με επιτόκιο 4,00% ως ΕΙΔΙΚΟ ΠΑΡΑΜΕΘΟΡΙΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ (ΚΥΜΑΙΝΟΜΕΝΟ)-ΣΔ67 με διάρκεια αποπληρωμής τα τριάντα (30) χρόνια. Το εν λόγω επιτόκιο επιβαρυνόταν με την εισφορά του Ν.128/75, ενώ στο παράρτημα της δανειακής σύμβασης οριζόταν σαφώς ότι η εν λόγω εισφορά επιβαρύνει το τραπεζικό ίδρυμα. Επιπλέον, η ενημέρωση που έλαβαν από τους αρμόδιους υπαλλήλους του υποκαταστήματος της τράπεζας στη Φλώρινα ειδικά όσον αφορά το ύψος του επιτοκίου του συγκεκριμένου είδους δανείου ήταν ασαφής υπό την έννοια ότι τους παρασχέθηκε η προφορική διαβεβαίωση πως αυτό θα παρέμενε σταθερό με πιθανότητα μόνο να μειωθεί κι όχι να αυξηθεί. Έκτοτε, το προαναφερόμενο επιτόκιο των 4% έχει αυξηθεί, ώστε να διαμορφωθεί τον Οκτώβριο του 2008 στο 5,20%, το Νοέμβριο του 2008 στο 5,45% και να μειωθεί ξανά το Δεκέμβριο του 2008 στο 5,20%. Το τραπεζικό ίδρυμα ενημερώνοντας στις 12

Φεβρουαρίου του 2008 τους δανειολήπτες-κατοίκους παραμεθορίων περιοχών για την τρίτη κατά σειρά αύξηση των επιτοκίων των εν λόγω δανείων, επικαλούμενο τις συνεχείς αυξήσεις επιτοκίων λόγω των σοβαρών διεθνών οικονομικών προβλημάτων, καλούσε τους τελευταίους να μετατρέψουν το ειδικό προνομιακό επιτόκιο του δανείου τους από παραμεθορίων περιοχών σε όποιο τύπο επιτοκίου επιθυμούσαν επιλέγοντας από τα προϊόντα Στεγαστικής Πίστης που διέθετε το τραπεζικό ίδρυμα στη δεδομένη στιγμή, επιβαρύνοντάς τους παράλληλα με έξοδα σύνταξης σχετικής Τροποποιητικής Πράξης ύψους 150 ευρώ αντί 250 ευρώ (έκπτωση 40%).

3. Κατά τη μελέτη της υπό κρίση καταναλωτικής διαφοράς και για τη σύνταξη της παρούσας σύστασης – πορίσματος, λήφθηκαν κυρίως υπόψη τα ακόλουθα έγγραφα:

α) Η από 19.02.2008 (με αριθμ.πρωτ. 459Α) αναφορά των καταγγελλόντων και τα από 05.05.2008 (με αρ.πρωτ. Β/2931) αποδεικτικά έγγραφα που την τεκμηριώνουν.

β) Η από 14.05.2008 (με αριθμ.πρωτ. εισερχ. Β/3553/21.05.2008) απάντηση της Χ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ στην αναφορά των καταγγελλόντων.

γ) Το με υπ' αριθμ. πρωτ. Β/4966/10.07.08 Πρακτικό Συνάντησης για την επίτευξη συμβιβασμού βάσει του οποίου η Χ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗ ΤΡΑΠΕΖΑ επιφυλάχθηκε να εξετάσει το αίτημα για περαιτέρω μείωση των εξόδων τροποποίησης που αναφέρεται στον όρο 2β) του από 12.02.2008 εγγράφου του Υποκαταστήματός του στη Φλώρινα και να απαντήσει θετικά ή αρνητικά στο Συνήγορο του Καταναλωτή μέχρι τις 25 Ιουλίου 2008.

δ) Οι από 23.05.2008 (με αριθμ.πρωτ. 1991Α, 1992Α, 1993Α, 1995Α, 1996Α, 1997Α, 1998Α, 1999Α, 2000Α, 2001Α, 2002Α, 2003Α, 2004Α, 2005Α, 2006Α, 2007Α, 2008Α, 2009Α, 2010Α, 2011Α, 2012Α, 2013Α, 2014Α, 2015Α, 2016Α, 2017Α, 2018Α, 2019Α, 2028Α), 06.06.2008 (με αριθμ.πρωτ. 2231Α), 14.08.2008 (με αριθμ.πρωτ. 3320Α), 25.08.2008 (με αριθμ. πρωτ. 3379Α, 3380Α), 27.08.2008 (με αριθμ.πρωτ. 3413Α) και 27.10.2008 (με αριθμ.πρωτ. 4168Α) αναφορές-καταγγελίες τριάντα επτά (37) συνολικά δανειοληπτών της ίδιας κατηγορίας δανείου κατά της Χ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ (βλ. συνημ. έγγραφα).

B. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1. Στο άρθρο 2 παρ. 6 του Ν. 2251/1994 προβλέπεται ότι οι γενικοί όροι συναλλαγών που έχουν ως αποτέλεσμα τη σημαντική διατάραξη της ισορροπίας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε βάρος των καταναλωτών απαγορεύονται και για το λόγο αυτό είναι άκυροι. Ωστόσο, ο καταχρηστικός χαρακτήρας γενικού όρου ενσωματωμένου σε σύμβαση κρίνεται αφού ληφθούν υπόψη τόσο η φύση των αγαθών ή υπηρεσιών τις οποίες αφορά η σύμβαση, όσο και ο σκοπός της, το σύνολο των ειδικών συνθηκών κατά τη σύναψή της και όλες οι υπόλοιπες ρήτρες της ίδιας ή άλλης σύμβασης από την οποία αυτή, ενδεχομένως, εξαρτάται. Κατά δε την παρ.7 περ.δ' και ια' του ίδιου άρθρου, καταχρηστικοί,

ενδεικτικά, είναι οι ΓΟΣ που μεταξύ άλλων: "(...) επιφυλάσσουν στον προμηθευτή το δικαίωμα μονομερούς τροποποίησης ή λύσης της σύμβασης χωρίς ορισμένο ειδικό και σπουδαίο λόγο και (...) χωρίς σπουδαίο λόγο αφήνουν το τίμημα αόριστο και δεν επιτρέπουν τον προσδιορισμό του με κριτήρια ειδικά καθορισμένα στη σύμβαση και εύλογα για τον καταναλωτή (...)". Οι ανωτέρω περιπτώσεις αποτελούν δύο από τις ενδεικτικά αναφερόμενες στο νόμο περιπτώσεις γενικών όρων που θεωρούνται *ex lege* ως καταχρηστικοί χωρίς να απαιτείται ως προς αυτούς η επιπρόσθετη συνδρομή των προϋποθέσεων της γενικής ρήτρας της παρ. 6 του άρθρου 2 του Ν. 2251/1994. Γίνεται, εξάλλου, δεκτό ότι οι σχετικοί γενικοί όροι θεωρούνται, άνευ ετέρου, καταχρηστικοί και αποτελούν εξειδίκευση του γενικού κανόνα του άρθρου 281 του ΑΚ, βάσει του οποίου η άσκηση του δικαιώματος απαγορεύεται αν υπερβαίνει προφανώς τα όρια που επιβάλλουν η καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή ο κοινωνικός ή οικονομικός σκοπός του δικαιώματος. Επιπλέον, η κατά τα άρθρα 200 και 288 του ΑΚ, εκπλήρωση των υποχρεώσεων τόσο του οφειλέτη όσο και του δανειστή γίνονται όπως απαιτεί η καλή πίστη, αφού ληφθούν υπόψη και τα συναλλακτικά ήθη. Για την κρίση όμως περί της ακυρότητας ή μη των όρων αυτών λαμβάνεται υπόψη προεχόντως το συμφέρον του καταναλωτή με παράλληλη συνεκτίμηση της φύσης των αγαθών ή υπηρεσιών που αφορά η σχετική σύμβαση καθώς και του σκοπού της, πάντοτε δε στα πλαίσια επίτευξης σχετικής ισορροπίας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλόμενων μερών (βλ. ΑΠ 430/2005).

Περαιτέρω, το δίκαιο των γενικών όρων συναλλαγών διαπνέεται από την **αρχή της διαφάνειας**, η οποία αποτελεί θεμελιώδη αρχή της προστασίας του καταναλωτή και έχει ενσωματωθεί στην ημεδαπή έννομη τάξη μέσω των διατάξεων του άρθρου 2 παρ. 1 έως 3, 6 και 7 περιπτώσεις ε, ζ, η, ι και ια, καθώς και των διατάξεων του άρθρου 5 του Ν.2251/1994. Η εν λόγω αρχή επιτάσσει δύο τινά: τη σαφήνεια και το κατανοητό των όρων. Η σαφήνεια αφορά τις νομικές συνέπειες μιας ρήτρας, δηλαδή τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του καταναλωτή. Για το λόγο αυτό, ασαφείς ή πολυσήμαντες ρήτρες δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται από τον προμηθευτή με σκοπό να ενισχύσει τη θέση του απέναντι στον καταναλωτή. Ειδικά, όσον αφορά τις δυσμενείς οικονομικές συνέπειες και επιβαρύνσεις αυτές θα πρέπει να είναι ευκρινείς με την έννοια ότι μπορούν να γίνουν άμεσα κατανοητές από το μέσο καταναλωτή, ο οποίος δεν διαθέτει εξειδικευμένες νομικές ή οικονομικές γνώσεις. Η διαφάνεια αφορά στη σαφή και κατανοητή διατύπωση, στην αρχή του ορισμένου ή οριστού περιεχομένου και στην αρχή της προβλεψιμότητας της ύπαρξης των όρων. Αδιαφανείς ρήτρες που αποκρύπτουν την πραγματική, νομική και οικονομική κατάσταση δημιουργούν τον κίνδυνο ο καταναλωτής, είτε να απόσχει από την άσκηση ορισμένων δικαιωμάτων του, είτε να αποδεχθεί αξιώσεις που κατά το φαινόμενο έχει ο προμηθευτής. Υπό το πρίσμα αυτό οι αδιαφανείς ρήτρες μπορεί να οδηγήσουν, ακριβώς λόγω της αδιαφάνειάς τους, στη διατάραξη της συμβατικής ισορροπίας, κατά το άρθρο 2 παρ.6 του Ν.2251/1994. Για το λόγο αυτό και οι Γ.Ο.Σ., υπακούοντας στην παραπάνω αρχή, πρέπει να παρουσιάζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών κατά τρόπο ορισμένο, ορθό και σαφή (βλ. ΑΠ 430/2005).

Συνεπώς, ο τρόπος υπολογισμού του επιτοκίου μίας δανειακής σύμβασης θα πρέπει να είναι για τον καταναλωτή σαφώς περιγεγραμμένος και προσδιορισμένος και ο καταναλωτής θα πρέπει να αντιλαμβάνεται με πλήρη σαφήνεια την υποχρέωση που αναλαμβάνει ως προς το ύψος του επιτοκίου του δανείου του, διαφορετικά πάσχει από ακυρότητα ο όρος.

Βέβαια, γίνεται δεκτό ότι η ακυρότητα ενός ΓΟΣ δεν επιδρά στο κύρος όλης της δικαιοπρακτικής σύμβασης, αλλά είναι μερική υπό την έννοια ότι άκυρος θεωρείται μόνο ο συγκεκριμένος καταχρηστικός, σύμφωνα με το νόμο, όρος (άρθρο 2 παρ. 6 και 8 του Ν. 2251/1994, βλ. ενδεικτικά Ι. Καράκωστα, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή, Νομική Βιβλιοθήκη 2004, σελ. 102-103). Ωστόσο, ως προς το ζήτημα της πλήρωσης του κενού που δημιουργείται από την ακυρότητα ενός ΓΟΣ, γίνεται δεκτό ότι το σχετικό κενό καλύπτεται καταρχήν με την εφαρμογή του αντίστοιχου κανόνα ενδοτικού δικαίου, εφόσον προβλέπεται σχετική ρύθμιση, διαφορετικά από τη συμπληρωματική ερμηνεία της σύμβασης κατά το άρθρο 200 του ΑΚ (βλ. Ι. Καράκωστα, *op.cit.*, σελ. 103, ΠΠρΑθ 1119/2002, ΔΕΕ 2003, 424, παρατ. Μ.Ασίκη, Ε.Περάκη). **Ως εκ τούτου, όταν ο όρος δανειακής σύμβασης που αφορά το κυμαινόμενο επιτόκιο και τον τρόπο αναπροσαρμογής του είναι ασαφής, τότε η σύμβαση αυτή πάσχει από μερική ακυρότητα, δηλαδή μόνον ως προς αυτόν της τον όρο. Η πλήρωση του αναφερόμενου κενού θεραπεύεται με την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 371 του ΑΚ και την ιδέα της "δίκαιης κρίσης" που διέπει το εν λόγω άρθρο με στόχο τη δίκαιη επαναφορά της συμβατικής ισορροπίας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων** (βλ. Ι.Καράκωστα, Γενικοί όροι των τραπεζικών συναλλαγών, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001, σελ. 71-72). Επακολούθως, η αναπροσαρμογή του κυμαινόμενου επιτοκίου γίνεται σύμφωνα με τα ορθά κριτήρια, όπως αυτά καθορίστηκαν πιο πάνω, κατόπιν σχετικής συμφωνίας των μερών, διαφορετικά γίνεται από το δικαστήριο (άρθρο 371 ΑΚ).

2. Εξάλλου, στις διατάξεις των άρθρων 197-198 του ΑΚ, προβλέπεται ότι κατά τις διαπραγματεύσεις για τη σύναψη σύμβασης τα μέρη οφείλουν αμοιβαία να συμπεριφέρονται σύμφωνα με την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη. Όποιος κατά τις διαπραγματεύσεις για τη σύναψη σύμβασης προξενήσει υπαίτια στον άλλο ζημία είναι υποχρεωμένος να την ανορθώσει (...).

3. Έτι περαιτέρω, σύμφωνα με την τραπεζική νομοθεσία και ειδικότερα το κεφάλαιο Β' της ΠΔ/ΤΕ 2501/2002 (ΦΕΚ Α'277/18.11.2002) «(...) τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να παρέχουν κατ' ελάχιστον τα ακόλουθα στοιχεία και πληροφορίες, ώστε οι συναλλασσόμενοι με αυτά να σχηματίζουν πριν από τη σύναψη της σύμβασης σαφή εικόνα για τις παρεχόμενες υπηρεσίες και προϊόντα, όταν αυτά δεν αποτελούν αντικείμενο εξατομικευμένης διαπραγμάτευσης (...) 2. (...) Ως προς τις χορηγήσεις η ελάχιστη ενημέρωση αφορά: (...) α) i) Το ύψος των βασικών επιτοκίων χορηγήσεων, στα οποία συμπεριλαμβάνονται όλες οι τυχόν χρηματοοικονομικές επιβαρύνσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων και το ύψος του περιθωρίου επιτοκίου (spread), όπου αυτό

εφαρμόζεται. Επί πλέον αναφέρονται χωριστά οι ειδικές εισφορές, οι φόροι και τα τέλη που προβλέπονται από την ισχύουσα νομοθεσία (είδος και ποσό ή ποσοστό) (...) iv) Σε περιπτώσεις δανειακών συμβάσεων με κυμαινόμενο επιτόκιο, το γενικό επιτόκιο αναφοράς, σαφώς προσδιορισμένο με βάση τα ισχύοντα επιτόκια των χρηματαγορών, τις περιόδους ισχύος του, καθώς και πληροφόρηση σχετικά με βασικούς παράγοντες, η ενδεχόμενη μεταβολή των οποίων θα επηρεάσει το συνολικό κόστος του αντίστοιχου δανείου (όπως π.χ. παρεμβατικά επιτόκια Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας).

Τέλος, στην παρ. 2 της 178/2004 απόφασης ερμηνευτικού περιεχομένου της Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων (ΦΕΚ Α' 152/9.8.2004), που αφορά την προαναφερόμενη ΠΔ/ΤΕ 2501/2002, ορίζονται τα εξής: "α) Η παρ.2 εδ.α (iv) του Κεφαλαίου Β της εν λόγω ΠΔ/ΤΕ περί κυμαινόμενου επιτοκίου (...) αποβλέπει στην εξασφάλιση πλήρους διαφάνειας και αποτελεσματικής ενημέρωσης των συναλλασσομένων σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μεταβάλλεται το αρχικά καθορισμένο επιτόκιο της δανειακής σύμβασης. β) **Η μεταβολή του κυμαινόμενου επιτοκίου συνδέεται αποκλειστικά με δείκτες γενικού και ευρέως προσβάσιμοι επιτοκιακού χαρακτήρα, όπως παρεμβατικά επιτόκια της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, euribor, απόδοση ομολόγων, βραχυπρόθεσμων τίτλων κ.λ.π., οι οποίοι πρέπει να αναφέρονται ρητά στη σύμβαση. Στη σύμβαση προσδιορίζεται επίσης ρητά ο τρόπος προσαρμογής του συμβατικού επιτοκίου, ως εξής: i) ως το ανώτατο πολλαπλάσιο της εκάστοτε μεταβολής του επιτοκιακού δείκτη ή ii) ως το εκάστοτε προκύπτον άθροισμα του ύψους του επιτοκιακού δείκτη πλέον ενός περιθωρίου καθοριζόμενου μέχρι ενός ανώτατου ορίου. Σε περίπτωση που επιλεγούν περισσότεροι του ενός από τους ως άνω δείκτες πρέπει επίσης να σταθμίζεται στη σύμβαση η συμμετοχή του κάθε δείκτη στη συνολική διαμόρφωση της μεταβολής του κυμαινόμενου επιτοκίου.**" Επισημαίνεται ότι οι σχετικές διατάξεις της τραπεζικής νομοθεσίας αποβλέπουν στην εξασφάλιση της πλήρους διαφάνειας και αποτελεσματικής ενημέρωσης των συναλλασσομένων σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μεταβάλλεται το αρχικά καθορισμένο επιτόκιο της δανειακής τους σύμβασης.

Γ. ΥΠΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΥΠΟ ΚΡΙΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

1. Στην προκειμένη περίπτωση, οι καταγγέλλοντες είχαν λάβει στεγαστικά δάνεια από την εν λόγω Τράπεζα, το 2005 οι δύο πρώτοι και το 2006 ο τρίτος εξ αυτών, ήτοι μετά την έναρξη εφαρμογής της προαναφερθείσας 2501/2002 ΠΔ/ΤΕ και της επ'αυτής ερμηνευτικής απόφασης, με τους παρακάτω όρους: "Επιτόκιο: ΕΙΔΙΚΟ ΠΑΡΑΜΕΘΟΡΙΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ (ΚΥΜΑΙΝΟΜΕΝΟ)-ΣΔ67 (4,00%)" με τη σημείωση: "Η εισφορά του Ν.128/75 επιβαρύνει τη Χ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗ ΤΡΑΠΕΖΑ" και "Συνολική Διάρκεια: 360 μήνες", ήτοι για τριάντα (30) χρόνια." Στον όρο 3.2. των συμβάσεων στεγαστικών δανείων αυτής της κατηγορίας ορίζονται τα

ακόλουθα: "Το επιτόκιο του Δανείου, εφόσον συμφωνηθεί αρχικά ή μεταγενέστερα σε κυμαινόμενο, καθορίζεται και συμφωνείται ίσο με το επιτόκιο της αντίστοιχης κατηγορίας δανείου που η Τράπεζα δημοσιεύει κάθε φορά στον ημερήσιο πολιτικό ή οικονομικό τύπο (βασικό κυμαινόμενο επιτόκιο). Η Τράπεζα δικαιούται να μεταβάλλει το βασικό κυμαινόμενο επιτόκιο, σε χρονικά διαστήματα όχι μικρότερα του μήνα, λαμβάνοντας υπόψη τη διακύμανση του EURIBOR διάρκειας ενός μήνα, όπως αυτό κάθε φορά δημοσιοποιείται και μέχρι του 150% της εκάστοτε μεταβολής, όπως και τις διακυμάνσεις του δείκτη τιμών καταναλωτή, όπως αυτός κάθε φορά ανακοινώνεται από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία και μέχρι του 100% της εκάστοτε μεταβολής. Η Τράπεζα δεν υποχρεούται σε μεταβολή επιτοκίων σε κάθε περίπτωση μεταβολής των ως άνω δεικτών, δεδομένου ότι για τον καθορισμό του ύψους των επιτοκίων και του εύρους της κάθε μεταβολής τους λαμβάνονται υπόψη και ο αναλαμβανόμενος γενικός και ειδικός πιστωτικός κίνδυνος, καθώς και οι συνθήκες της αγοράς και του ανταγωνισμού."

Σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά ανωτέρω (Βλ. κεφάλαιο Β' της παρούσας), ο ανωτέρω Γενικός Όρος Συναλλαγών περί καθορισμού του επιτοκίου της σύμβασης σαφώς **είναι καταχρηστικός και συνεπώς άκυρος, όπως προκύπτει από τις ειδικές διατάξεις του άρθρου 2 παρ.7 περ.δ' και ια' του Ν.2251/1994 και τη γενική διάταξη του άρ.2 παρ.6 του νόμου αυτού**, αφενός μεν διότι αναθέτει στην απόλυτη κρίση του προμηθευτή τον προσδιορισμό του επιτοκίου προκαλώντας σημαντική διατάραξη στην ισορροπία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλόμενων μερών, δεδομένου ότι πρόκειται για 30ετείς συμβάσεις στεγαστικών δανείων με τις οποίες δεσμεύονται μακροπρόθεσμα οι δανειολήπτες, αφετέρου δε διότι χωρίς σπουδαίο λόγο αφήνει το τίμημα αόριστο και δεν επιτρέπει τον προσδιορισμό του με κριτήρια ειδικώς καθορισμένα στη σύμβαση και εύλογα για τον καταναλωτή καθώς ο τρόπος υπολογισμού του επιτοκίου δεν είναι για τον καταναλωτή σαφώς προσδιορισμένος, ώστε να αντιλαμβάνεται ο τελευταίος με πλήρη σαφήνεια την υποχρέωση που αναλαμβάνει ως προς το ύψος του επιτοκίου και τα κριτήρια προσδιορισμού του, όπως επιτάσσει η αρχή της διαφάνειας που προαναφέρθηκε. Πράγματι, ο εν λόγω όρος, πέραν της διατάραξης που προκαλεί στην ισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των συμβαλλόμενων μερών, διατυπώνεται σκόπιμα με τρόπο διαφορούμενο καθόσον επιτρέπει στην προμηθεύτρια, κατά την έννοια του νόμου, τράπεζα να προσδιορίζει οποτεδήποτε το συμβατικό τόκο χωρίς να είναι εκ των προτέρων γνωστά στον καταναλωτή-πελάτη τα ειδικά και εύλογα κριτήρια που θα επέτρεπαν κάτι τέτοιο, πρακτική που οδηγεί στη διάψευση των τυπικών και δικαιολογημένων προσδοκιών του πελάτη ως προς την ομαλή εξέλιξη της συναλλακτικής τους σχέσης με την τράπεζα. Με τον τρόπο αυτό η Τράπεζα παραβίασε την υποχρέωσή της να διατυπώσει κατά τρόπο σαφή και διαφανή τον προαναφερόμενο Γενικό Όρο Συναλλαγών (Γ.Ο.Σ.).

2. Εξετάζοντας περαιτέρω εάν η πρακτική εφαρμογή του Γ.Ο.Σ. αυτού από τη συγκεκριμένη τράπεζα οδήγησε πράγματι σε ανεπιεική για τους καταναλωτές-

δανειολήπτες επιτόκια, παρατηρούμε ότι ο εν λόγω ΓΟΣ χρησιμοποιήθηκε από την καταγγελλόμενη τράπεζα καταχρηστικά σε βάρος των 40 καταγγελλόντων-καταναλωτών, αφενός μεν διότι οι συνθήκες σύναψης της σύμβασης ήταν τέτοιες που δικαιολογούσαν την προνομιακή πελατειακή μεταχείρισή τους ως κατοίκων παραμεθορίων περιοχών, βάσει της προσυμβατικής ενημέρωσης που έλαβαν η οποία ήταν όμοιου περιεχομένου, αφετέρου δε διότι το Τραπεζικό ίδρυμα επικαλούμενο την εφαρμογή του παραπάνω όρου κι ενόψει της "δυσμενούς συγκυρίας (συνεχείς αυξήσεις επιτοκίων, πρόσφατα σοβαρότατα διεθνή οικονομικά προβλήματα)" (βλ. το από 12.02.2008 έγγραφο του Υποκαταστήματός της Τράπεζας στη Φλώρινα) και των αυξήσεων του επιτοκίου της ΕΚΤ (βλ. τη με αρ.πρωτ. εισερχ. Β/3553/21.05.2008 απάντηση της Τράπεζας στην αναφορά των καταγγελλόντων), προέβη σε διαδοχικές αυξήσεις επιτοκίων, τελευταίες από τις οποίες ήταν αυτές του Οκτωβρίου 2008 και του Νοεμβρίου 2008, σε περιόδους δηλαδή που κατά τα κοινώς γνωστά τα επιτόκια της ΕΚΤ και το ευρίβοι σημείωναν πτώση (Οκτώβριος 2008 και Νοέμβριος 2008), επικαλούμενο "τη δυσμενή οικονομική συγκυρία που διανύουμε". Επακόλουθο της πρακτικής αυτής ήταν το επιτόκιο επιβάρυνσης των καταγγελλόντων να ανέρχεται, κατά το μήνα Οκτώβριο του 2008 στο 5,20%, το Νοέμβριο του 2008 στο 5,45% και να μειωθεί ξανά το Δεκέμβριο του 2008 στο 5,20%, ενώ είχε ξεκινήσει το 2005 από το 4,00%. **Με την αύξηση του εν λόγω επιτοκίου που συντελέστηκε μονομερώς και σε περίοδο παράλληλης μείωσης των ευρωπαϊκών επιτοκίων προκύπτει ότι η καταγγέλλουσα τράπεζα δεν απέδωσε στους παραπάνω δανειολήπτες τη μείωση που είχε το κόστος του χρήματος για την ίδια, παραβιάζοντας τη μεταξύ τους συμφωνία για τη διακύμανση του επιτοκίου, αποκομίζοντας με τον τρόπο αυτό παράνομο κέρδος σε βάρος της περιουσίας των καταγγελλόντων δανειοληπτών.** Κατά συνέπεια, ο συγκεκριμένος ασαφής και διφορούμενος Γ.Ο.Σ. εφαρμόστηκε από την καταγγελλόμενη τράπεζα κατά τρόπο που ζημίωσε χωρίς νόμιμο λόγο την περιουσία των καταγγελλόντων δανειοληπτών.

3. Προς ενίσχυση των όσων προεκτέθηκαν σημειώνεται επίσης ότι η ύπαρξη του εν λόγω όρου περί καθορισμού του επιτοκίου σε δανειακές συμβάσεις προσκρούει παράλληλα και στις διατάξεις της σχετικής τραπεζικής νομοθεσίας (ΠΔ/ΤΕ 2501/2002), η οποία ήταν ήδη σε ισχύ πολύ πριν από την υπογραφή των επίμαχων δανειακών συμβάσεων. Πράγματι, στις σχετικές συμβάσεις προβλέπεται ότι το επιτόκιο καθορίζεται και συμφωνείται ίσο με το επιτόκιο της αντίστοιχης κατηγορίας δανείου που η Τράπεζα δημοσιεύει κάθε φορά στον ημερήσιο πολιτικό ή οικονομικό τύπο (βασικό κυμαινόμενο επιτόκιο). Επιπλέον, γίνεται αναφορά σε πολλούς επιτοκιακούς δείκτες αφενός μεν χωρίς να σταθμίζεται η συμμετοχή του κάθε δείκτη στη συνολική διαμόρφωση της μεταβολής του κυμαινόμενου επιτοκίου, όπως απαιτείται (περ.2β', εδ.β' της απόφασης 178/2004 της Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων), αφετέρου δε χωρίς να προσδιορίζεται ρητά ο τρόπος προσαρμογής του συμβατικού επιτοκίου είτε ως ανώτατο πολλαπλάσιο της εκάστοτε μεταβολής επιτοκιακού δείκτη είτε ως το εκάστοτε προκύπτον άθροισμα του ύψους

του επιτοκιακού δείκτη πλέον ενός περιθωρίου καθοριζομένου μέχρι ενός ανώτατου ορίου (περ.2β', εδ.α' της απόφασης 178/2004 της Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων). Τέλος, στις επίμαχες συμβάσεις προβλέπεται ότι για τον καθορισμό του ύψους του επιτοκίου και του εύρους της μεταβολής του λαμβάνεται επιπλέον υπόψη ο αναλαμβανόμενος γενικός και ειδικός πιστωτικός κίνδυνος, καθώς και οι συνθήκες της αγοράς και του ανταγωνισμού, χωρίς ωστόσο να συνδέεται η μεταβολή του κυμαινόμενου επιτοκίου ρητά και αποκλειστικά με δείκτες γενικού και ευρέως προσβάσιμου επιτοκιακού χαρακτήρα, όπως π.χ. παρεμβατικά επιτόκια της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, euribor, απόδοση ομολόγων, βραχυπρόθεσμων τίτλων κ.λ.π., όπως απαιτείται (κεφ. Β'2, περ.α) i) της ΠΔ/ΤΕ 2501/2002 και περ.2β', εδ.α' της απόφασης 178/2004 της Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων). Με τις εν λόγω συμβατικές προβλέψεις παραβιάστηκαν ευθέως οι προαναφερθείσες διατάξεις της τραπεζικής νομοθεσίας και επήλθε ματαίωση του σκοπού θέσπισής τους, ο οποίος συνίσταται στην εξασφάλιση της πλήρους διαφάνειας και της αποτελεσματικής ενημέρωσης των 40 καταγγελλόντων-δανειοληπτών σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μεταβλήθηκε το αρχικά καθορισμένο επιτόκιο της δανειακής τους σύμβασης.

4. Εξάλλου, με την από 10.02.2008 απάντηση του τραπεζικού ιδρύματος (αρ.πρωτ.εισερχ. Β/3553/21.05.08) διευκρινίστηκε ότι στο τελικό ειδικό κυμαινόμενο επιτόκιο παραμεθορίων περιοχών που επιβάρυνε τους δανειολήπτες, **συμπεριλαμβανόταν και η εισφορά του Ν.128/75** (επιτόκιο+0,12%) την οποία απέδιδε στη συνέχεια η Τράπεζα, βάσει του σχετικού νόμου. Όμως, η επιβάρυνση των δόσεων των καταγγελλόντων με την εισφορά του 0,12% του Ν.128/75 παραβίασε τη μεταξύ τους συμφωνία, διότι και στις 40 συμβάσεις ρητά συνομολογήθηκε ότι η εν λόγω εισφορά θα επιβαρύνει αποκλειστικά την Τράπεζα. Πρόδηλα, επομένως, το καταγγελλόμενο τραπεζικό ίδρυμα κατέστη αδικαιολόγητα πλουσιότερο σε βάρος της περιουσίας των καταγγελλόντων επιβαρύνοντάς τους με την εισφορά 0,12% του Ν.128/75.

5. Με δεδομένα όλα τα ανωτέρω, ο επίμαχος Γενικός Όρος Συναλλαγών στις υπό κρίση δανειακές συμβάσεις, περί αναπροσαρμογής του κυμαινόμενου επιτοκίου, κρίνεται άκυρος ως **αντίθετος στις διατάξεις του Ν.2251/1994 και της τραπεζικής νομοθεσίας (ΠΔ/ΤΕ 2501/2002)** και για το λόγο αυτό θα πρέπει να αναπροσαρμοστεί με βάση τα ορθά κριτήρια κατόπιν νέας σχετικής συμφωνίας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών στο πνεύμα της "δίκαιης κρίσης" του άρθρου 371 του ΑΚ με στόχο τη δίκαιη επαναφορά της συμβατικής ισορροπίας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, χωρίς καμία περαιτέρω χρηματική επιβάρυνση των 40 δανειοληπτών. Πέραν της υποχρέωσης για ύπαρξη νέας συμφωνίας, γεννάται παράλληλη ευθύνη της τράπεζας από τις διαπραγματεύσεις (άρθρα 197-198 ΑΚ) για την ενημέρωση που έλαβαν οι συναλλασσομένοι-δανειολήπτες αντίθετα με την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη και συνεπώς οι τελευταίοι δύνανται να αξιώσουν από την τράπεζα

την ανόρθωση της ζημίας που υπέστησαν από τις συνεχείς αυξήσεις των επιτοκίων από 4,00% σε 5,45%. Τέλος, οι καταγγέλλοντες δικαιούνται να αναζητήσουν τα ποσά που αχρεωστήτως κατέβαλαν με τις αυθαίρετες αναπροσαρμογές του επιτοκίου (καταχρηστικούς τόκους και εισφορά 0,12% Ν. 128/75), σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 904 επ. του ΑΚ.

Δ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ – ΣΥΣΤΑΣΗ

Κατόπιν όλων των ανωτέρω, ο Συνήγορος του Καταναλωτή:

I. Απευθύνει σύσταση στη Χ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗ ΤΡΑΠΕΖΑ: 1. Να επιστρέψει στους Α, Β, Γ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΝΤΕΣ ως αχρεωστήτως καταβληθέντα (άρ.904 επ. ΑΚ) και για την ανόρθωση της ζημίας τους από τις διαπραγματεύσεις (άρ.197-198 ΑΚ) **τα ποσά των επιπλέον τόκων που εισπράχθηκαν πέραν του συμφωνημένου αρχικού επιτοκίου των δανειακών τους συμβάσεων και το ποσοστό 0,12% της εισφοράς του Ν.128/75 που επιβάρυνε τις δόσεις τους και 2. Να τροποποιήσει κατόπιν νέας συμφωνίας με τους δανειολήπτες-καταγγέλλοντες τον επίμαχο σχετικό όρο, χωρίς καμία περαιτέρω επιβάρυνση των τελευταίων**, προκειμένου να επιτευχθεί η δίκαιη επαναφορά της συμβατικής ισορροπίας στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των συμβαλλόμενων μερών.

II. Καλεί τη Χ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗ ΤΡΑΠΕΖΑ και τους Α, Β, Γ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΝΤΕΣ να του γνωστοποιήσουν εγγράφως μέσα σε προθεσμία δέκα (10) ημερών, εάν αποδέχονται τα διαλαμβανόμενα στην παρούσα έγγραφη σύσταση.

III. Αποφασίζει ότι σε περίπτωση που τη Χ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗ ΤΡΑΠΕΖΑ δεν αποδεχθεί τα διαλαμβανόμενα στην παρούσα σύσταση, τότε ο Συνήγορος του Καταναλωτή θα ενεργήσει σύμφωνα με όσα προβλέπονται στην παρ.5 του άρθρου 4 του Ν. 3297/2004 (ΦΕΚ Α' 259/23.12.04).

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

Ευάγγελος Ζερβέας

Συν.: Τριάντα επτά (37) αναφορές καταγγελλόντων δανειοληπτών

Εσωτερική Διανομή:

Γραφείο Βοηθού Συνηγόρου του Καταναλωτή
κ. Δρ. Β. Μπώλου